

Sárdni lappekodisilla geigema oktavuodas golggotmán 19. beaivvi 2021

Majestehta, sámediggepresideanta, stáhtahálddašeaddji, sátnejođiheaddji ja buohkat dii earát geat beroštehpēt kulturárbbis!

Kultur- ja dásseárvoministaris Anette Trettebergstuen siđai mu cealkit olu dearvuodaid . Son anii vahágin go ii sáhtán leat dáppe odne. Ráđđehusas lea mihttun áŋgiruššat sámegeielaid ja našuvnnalaš sámi kulturloktema ovddas. Dákkár áŋgiruššan sáhtá veahkin nannet rámisvuoda sápmelašvuoda hárrái. Mun sávan ahte áŋgiruššan buorida sámi gielaid ja kultuvrra dohkkeheami miehtá Norgga.

Lea stuora illun munnje fuolahit dán gutnálaš barggu, geiget Lappekodisilla dohko gosa dat gullá, Sámi arkiivii. Dáppe Guovdageainnus Sámis, sápmelaččaid historjjálaš ássanguovllus.

Nu go diehtit, de lea Sápmi dál njealji stáhta rájiid siskkobealde: Ruošša, Suoma, Ruođa ja Norgga. Go našuvnnalašstáhtat ásahuvvojedje, de fertejedje mearridit geográfalaš rájiid. Man guhkás galggai guđege váldeguovlu ollit? Gos galge guovllut nohkat? Vearut mat ovdal ledje mannan báikkálaš siiddaide, galge stáhtat dál gáibidit. Sirdima oktavuodas stáhtahis guovllus našuvnnalašstáhtalaš guovlun šadde muhtun sápmelaččat muhtomin máksit vearu máŋgga našuvnnalašstáhtii. Ii ge hal nu goit sáhtán leat. Nu álggahuvvui bargu ovttahttit sámi álbmoga vieruiduvvan vuoigatvuoda stáhtalaš čálalaš lágaiguin. Dát lei dárkilis bargu. Ja boadus šattai buorre. Lappekodisilla lei mávssolaš miediheapmi sámi álbmoga ektui dan guovtti riikka, Dánmárkku-Norgga ja Ruođa, bealis. Lappekodisilla lea dulkojuvvon sámi vuoigatvuodaid dehálaš juridihkalaš dohkkeheapmin, dan dihte go sápmelaččat dás dohkkehuvojit sierra álbmotjoavkun. Danne lea Lappekodisilla maŋnel gohčoduvo “sápmelaččaid Magna Carta”.

Mun ipmirdan ahte professor Steinar Pedersen ja earát leat gávdnan olu miellagiddevaš dieđuid dán dokumeantta birra ja dan mearkkašumi birra áiggiid čađa. Sápmelaččaide miediuvvo vuoigatvuolta johtit ealuiguin dán guovtti riikka gaskka, ja ávkkástallat

goappašat riikkaid riggodagaiguin. Ja nu go čuožžu logát paragrafas – “... sii galget váldjuvvot vuostá buriin mielain, suddjejuvvot ja veahkehuvvot vuoiggalašvuhtii, maiddáí soahteáiggis...”

Go Lappekodisilla dál sirdojuvvo magariinnas Oslos Sámi arkiivii Guovdageainnus, de lea dat maiddáí sámi ásahusaid ovdáneami symbolan. Sámi arkiiva lea nuorra ásahus mas lei 25-jagi ávvudeapmi diibmá. Muhto arkiivvas lea ovddasvástádus dokumeanttaide mat leat mihá boarráseappot. Dát leat dokumeanttat sámi kultuvrra ja historjjá birra. Reivvet, beavdegirjjit, šiehtadusat, govat, filmmat ja jietnabáttit mat galget áimmahuššojuvvot ja maiguin boahttevaš buolvvat galget ávkkástallat. Lappekodisilla berre vurkkoduvvot ja gaskkustuvvot Sámi arkiivvas – gosa dat gullá. Seamma sajis gos eará dokumeanttat main lea erenoamáš mearkkašupmi sámi kulturábái. Dáinna lágiin sáhtta šiehtadusdokumeanta dávistit midjiide ovddeš áiggiid jietnan. Sisdoalu birra mas ii leat dušše historjjálaš árvu, muhto mas maiddáí lea árvu otná servodahkii

Lea stuora illun munnje beassat geiget Lappekodisilla Sámedikki presidentii, Aili Keskitaloi.